

Socialförsäkringsutskottets yttrande 2020/21:SfU4y

Kommissionens arbetsprogram 2021

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 15 oktober 2020 att ge bl.a. socialförsäkringsutskottet tillfälle att yttra sig över Europeiska kommissionens arbetsprogram 2021, COM(2020) 690 inklusive bilagor, i de delar det berör utskottets beredningsområde.

Socialförsäkringsutskottet yttrar sig över kommissionens arbetsprogram med utgångspunkt i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Kommissionen presenterar sina politiska prioriteringar i ett arbetsprogram varje år. Arbetsprogrammet för 2021 presenterades den 20 oktober 2020. Utrikesutskottet har gett övriga utskott möjlighet att senast den 12 november 2020 yttra sig med utgångspunkt i följande frågor:

1. Finns alla relevanta förslag med i arbetsprogrammet eller fattas det viktiga förslag?
2. Finns det förslag med i arbetsprogrammet som utskottet inte anser bör läggas fram?
3. Har utskottet några kommentarer kring kommissionens prioriteringar eller övergripande strategiska inriktning?
4. Är alla förslag lika prioriterade för utskottet att följa? (frågan besvaras i det fall utskottet finner det meningsfullt att göra en prioritering)
5. Finns det i övrigt något särskilt kring hur frågorna har behandlats tidigare eller kommer att behandlas framöver i riksdagen som utskottet ser behov av att lyfta fram i förhållande till arbetsprogrammet?

Kommissionens arbetsprogram

Allmänt

Detta är det andra arbetsprogrammet som von der Leyen-kommissionen lagt fram. Arbetsprogrammet uppges gå från strategi till leverans med fokus på nya lagstiftningsförslag och revideringar av existerande lagstiftning. Programmet följer upp de planer som har lagts när det gäller de sex viktigaste målen. Dessa mål är

1. en europeisk grön giv
2. ett Europa rustat för den digitala tidsåldern
3. en ekonomi för människor
4. ett starkare Europa i världen
5. främjande av den europeiska livsstilen
6. en ny satsning på demokrati i Europa.

Arbetsprogrammet består i sin helhet av ett meddelande och fyra bilagor. I bilaga 1 listas nya initiativ som kommissionen avser att presentera under 2021. I bilaga 2 listas initiativ inom Refit-programmet som ska se över lagstiftningens ändamålsenlighet och resultat. I bilaga 3 redogörs för ett antal förslag som är under behandling och som enligt kommissionen bör prioriteras i lagstiftningsprocessen. I bilaga 4 redovisas liggande förslag som ska dras tillbaka inom sex månader.

Socialförsäkringsutskottets beredningsområde

De frågor som rör socialförsäkringsutskottets beredningsområde återfinns främst under rubrik 2.3 En ekonomi för människor och under rubrik 2.5 Främjande av den europeiska livsstilen.

Nya initiativ

I bilaga 1 finns ett antal förslag som kan komma att beröra utskottets beredningsområde. Det rör sig om en handlingsplan för genomförandet av den sociala pelaren. Vidare handlar det om en rekommendation för en europeisk barngaranti. I övrigt listas ett meddelande om ett nytt ramverk för en strategi för arbetsmiljö och hälsa, en ny handlingsplan mot människosmuggling samt en ny strategi om frivilligt återvändande och återintegrering. Dessutom listas inom ramen för ett Schengenpaket ett förslag om digitalisering av viseringsprocesserna.

Nya initiativ inom Refit-programmet

Kommissionen redogör i bilaga 2 för nya initiativ inom Refit-programmet. Två av dessa rör utskottets beredningsområde. Det första initiativet handlar om en revidering av direktiv 2003/109/EG om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning för att förbättra effektiviteten, särskilt när det gäller rörlighet inom EU. Det andra initiativet rör en revidering av det s.k. ramdirektivet (direktiv 2011/98/EU om ett enda ansökningsförfarande för ett kombinerat tillstånd för tredjelandsmedborgare att vistas och arbeta på en medlemsstats territorium och om en gemensam uppsättning rättigheter för arbetstagare från tredjeländer som vistas lagligen i en medlemsstat) för att förenkla och tydliggöra omfattningen och säkerställa en miniminivå när det gäller tillstånd för låg- och medelkvalificerad arbetskraft.

Prioriterade förslag

Bilaga 3 anger liggande förslag för prioriterad behandling. På utskottets beredningsområde listas tolv förslag:

Förslag till förordning om hantering av krissituationer och force majeure på migrations- och asylområdet, COM(2020) 613

Förslag till förordning om införande av screening för tredjelandsmedborgare vid de yttre gränserna och ändring av förordningarna (EG) nr 767/2008, (EU) 2017/2226, (EU) 2018/1240 och (EU) 2019/817, COM(2020) 612

Förslag till förordning om asyl- och migrationshantering och om ändring av rådets direktiv 2003/109/EG och förslaget till förordning (EU) XXX/XXX [Asyl- och migrationsfonden], COM(2020) 610

Förslag till direktiv om gemensamma normer och förfaranden för återvändande av tredjelandsmedborgare som vistas olagligt i medlemsstaterna (omarbetning) – Ett bidrag från Europeiska kommissionen till toppmötet i Salzburg den 19–20 september 2018, COM(2018) 634

Förslag till direktiv om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för högkompetent anställning, COM(2016) 378

Förslag till direktiv om normer för mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd (omarbetning), COM(2016) 465

Förslag till förordning om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet och om ändring av rådets direktiv 2003/109/EG av den 25 november 2003 om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning, COM(2016) 466

Förslag till förordning om upprättande av ett gemensamt förfarande för internationellt skydd i unionen och om upphävande av direktiv 2013/32/EU, COM(2016) 467 och COM(2020) 611

Förslag till förordning om inrättande av en unionsram för vidarebosättning och om ändring av förordning (EU) nr 516/2014, COM(2016) 468

Förslag till förordning om inrättande av Eurodac för jämförelse av fingeravtryck för en effektiv tillämpning av [förordning (EU) nr 604/2013 om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som är ansvarig för att pröva en ansökan om internationellt skydd som en tredjelandsmedborgare eller en statslös person har lämnat in i någon medlemsstat], för identifiering av tredjelandsmedborgare eller statslösa personer som vistas olagligt, och för när medlemsstaternas brottsbekämpande myndigheter och Europol begär jämförelser med Eurodacuppgifter för brottsbekämpande ändamål (omarbetning), COM(2016) 272 och COM(2020) 614

Förslag till förordning om Europeiska unionens asylbyrå och om upphävande av förordning (EU) nr 439/2010, COM(2016) 271 och COM(2018) 633

Förslag till förordning om ändring av förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och av förordning (EG) nr 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004, COM (2016) 815.

Förslag som ska dras tillbaka

Bilaga 4 listar liggande förslag som ska dras tillbaka inom sex månader. På utskottets beredningsområde finns ett par förslag som ska dras tillbaka mot bakgrund av den nya migrations- och asylpakten. För det första rör det sig om förordningsförslaget från 2016 om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som är ansvarig för att pröva en ansökan om internationellt skydd som en tredjelandsmedborgare eller en statslös person har lämnat in i någon medlemsstat. För det andra handlar det om förordningsförslaget om inrättande av en omplaceringsmekanism vid kriser.

Utskottets ställningstagande

Socialförsäkringsutskottet finner inte att det i kommissionens arbetsprogram saknas något förslag eller att något förslag i arbetsprogrammet inte bör läggas fram.

När det gäller kommissionens prioriteringar eller övergripande strategiska inriktning vill utskottet lämna följande kommentarer.

Asyl och migration

Kommissionen har nyligen presenterat en ny migrations- och asylpakt. Kommissionen anger att pakten bygger på en helhetssyn på politikområden som migration, asyl, integration och gränsförvaltning, eftersom det krävs framsteg inom alla dessa områden för att pakten ska bli effektiv. Flyktning-krisen 2015–2016 avslöjade betydande brister och visade hur komplext det är att hantera en situation som påverkar olika medlemsstater på olika sätt.

Det framgår av kommissionens arbetsprogram 2021 att förslagen i den nya migrations- och asylpakten är fortsatt prioriterade, t.ex. en förordning om asyl- och migrationshantering, en förordning om införande av screening för tredje-landsmedborgare vid de yttre gränserna och en förordning om hantering av krissituationer och force majeure på migrations- och asylområdet.

Utskottet ser positivt på kommissionens ambition att lösa de blockeringar som tidigare har funnits avseende förhandlingarna av vissa förslag gällande ett gemensamt europeiskt asylsystem. Utskottet anser att det är angeläget att arbetet fortskrider men vill framhålla att förslagen är komplexa och att konsekvensanalyser behöver göras.

Samordning av de sociala trygghetssystemen och ett socialt Europa

På kommissionens prioriteringslista ligger ett förslag om ändring av förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och av förordning (EG) nr 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004. Utskottet kan som tidigare konstatera att bestämmelserna är en förutsättning för att den fria rörligheten ska fungera inom EU. Det är nödvändigt att bestämmelserna utvecklas och moderniseras i takt med samhällsutvecklingen samt för att passa olika typer av sociala trygghetssystem. Utskottet vill emellertid återigen framföra att behoven av att genomföra förändringar av förordningen skiljer sig mellan olika typer av förmåner. Utskottet anser alltså att en överenskommelse mellan institutionerna bör ta till vara de delar i kommissionens förslag som i sin helhet syftar till att förbättra samordningen och samtidigt respekterar det nationella självbestämmandet. Förslaget får inte innebära en inskränkning i medlemsstaternas nationella kompetens och bör varken innebära att fler förmåner omfattas av samordningsbestämmelserna eller att fler förmåner kan betalas ut vid bosättning i en annan medlemsstat.

Stockholm den 10 november 2020

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Rikard Larsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Rikard Larsson (S), Maria Malmer Stenergard (M), Carina Ohlsson (S), Katarina Brännström (M), Linda Lindberg (SD), Teresa Carvalho (S), Solveig Zander (C), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Julia Kronlid (SD), Emilia Töyrä (S), Hans Eklind (KD), Björn Petersson (S), Jonas Andersson i Skellefteå (SD), Mats Berglund (MP), Arin Karapet (M), Fredrik Malm (L) och Ida Gabrielsson (V).

Avvikande mening

Kommissionens arbetsprogram 2021 (SD)

Linda Lindberg (SD), Julia Kronlid (SD) och Jonas Andersson i Skellefteå (SD) anför:

Kommissionen har i sitt arbetsprogram angett ett antal prioriterade områden för det fortsatta politiska arbetet. Vi anser att samarbete mellan självständiga och fria länder bör välkomnas samtidigt som alla inskränkningar i medlemsstaternas suveränitet och självbestämmande måste förhindras. Ett flertal av kommissionens förslag begränsar medlemsstaternas rättigheter och måste motverkas, eller i vart fall omarbetas så att förslagen inte begränsar medlemsstaternas rättigheter. Medlemsstaterna ska själva avgöra om de vill ta emot vidarebosatta, och hur många. Förslaget om en unionsram för vidarebosättning bör därför dras tillbaka.

När det gäller kommissionens prioriteringar är förslaget om ett förnyat partnerskap med det Sydliga grannskapet positivt, men det måste utgå från medlemsstaternas behov. Detta innebär att allt samarbete måste villkoras med att tredjeländerna ska samarbeta fullt ut för att stoppa illegal migration, och för att återta sina medborgare.

Vad gäller de nya initiativen inom migrationspakten, om människosmuggling och återvändande, bör kommissionens prioritering vara att skydda EU:s gränser och stoppa illegal och irreguljär migration.

När det gäller reformeringen av Schengensamarbetet har de senaste årens många problem tydligt visat att ökat statligt självbestämmande behövs. För att förebygga irreguljär migration, brottslighet, terrorism, och spridning av smittsamma sjukdomar måste medlemsstaterna få större möjlighet att självmant, vid behov, kunna införa olika former av restriktioner vid gränsövergångar. Nuvarande begränsningar av självbestämmandet bör avvecklas.

Vad gäller europeiska system för datasamarbete kring migration, såsom ETIAS, bör kommissionen prioritera alla initiativ som förbättrar möjligheten att dela information om utlänningars in- och utresa och potentiella risk gentemot EU och Sverige. Här ingår även reformeringen av Eurodac.

Vad gäller förslaget till nytt återvändandedirektiv bör alla försök att begränsa medlemsstaternas möjligheter till förvarstagning eller liknande kontrollåtgärder motverkas samtidigt som möjligheterna till samverkan för att verkställa utvisningar bör utökas.

Generellt bör kommissionens prioritering när det gäller migrationspakten vara att få igenom sådana reformer som förbättrar säkerheten i Europa, ökar försvaret av EU:s gemensamma yttre gränser samt medlemsstaternas självbestämmande och möjlighet att anpassa sig till skiftande omständigheter.

Kommissionen bör överhuvudtaget inte lägga fram förslag som innebär begränsningar i medlemsstaternas självbestämmande, eller förslag som innebär tvingande åtgärder gentemot medlemsstaterna.

När det kommer till samordning av social trygghet och EU:s sociala pelare ställer vi oss bakom grundtanken och pelarens fokus på att bl.a. minska barnfattigdom och hemlöshet samt att den fria rörligheten för unionens medborgare ska underlättas. Den nationella kompetensen måste emellertid i varje förslag vara central i beslutsfattandet och förslagen måste leva upp till subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna. Även när det gäller sociala frågor måste bevarandet av den nationella kompetensen betonas och förbli i fokus. Det finns en risk att arbetsprogrammet och förslaget om den sociala pelaren blir en språngbräda för att flytta över ytterligare befogenheter på EU-nivå. EU ska inte införa samordning av socialpolitiken genom den s.k. flexibilitetsklausulen, som innebär möjligheter att genomföra beslut som går utöver de nuvarande befogenheterna.